

FOKUSPLAN FOR ÅSTED ÅDAL

LODSEJER/DYREHOLDER: Lars Holm Thomsen

KOMMUNE: Frederikshavn

RÅDGIVER: Agri Nord v Mette Møller Ragborg

FOKUSPLANENS FORMÅL

Formålet med denne plan er at sikre, at forvalteren af arealet er bekendt med de vigtigste naturværdier, der findes på arealet, og at der sikres en målrettet forvaltning af arealet, der tager udgangspunkt i disse værdier. I planen beskrives konkrete anvisninger og løsninger på, hvordan det bedst mulige samspil kan opnås mellem naturindhold, driftspraksis, regler/tilskud og økonomi.

MÅLET MED NATURFORVALTNINGEN AF OMRÅDET

1. At skabe et stort, sammenhængende område, hvor der er basis for bevaring og udvikling af en høj biodiversitet, bestående af arter og levesteder, som er knyttet til en ådal med skrænter.
2. At sikre en ekstensiv (helårs)græsning af arealet med kvæg eller heste, som er udgangspunkt for at sikre gode levesteder for de sjældne arter, som lever i området, herunder insekter som isblåfugl, blåhatjordbi og blåhathvæpsebi og plantearter som bakketidsel, forskelligbladet karse og skovgøgelilje.
3. Der foreligger en fredningskendelse og en Natura-2000-udpegning, der skal sikre, at naturtyperne opretholdes.

BESKRIVELSE AF OMRÅDET

Fokusområdet i Åsted Ådal er et meget varieret landskab bestående af gamle overdrev, hede, sydvendte skråninger, elleskov/-sump, egekrat, skovbevokset mose, naturligt slyngede å og vandløbsnær skov. Den fine mosaikstruktur, der både består af våde, tørre, lysåbne og skovdækkede levesteder, skaber grundlag for en høj biodiversitet. Fokusområdet har en meget fin flora, der indeholder flere sjældne plantearter, heriblandt bakketidsel, forskelligbladet karse, skov-gøgelilje og plettet gøgeurt. Desuden er arealet unikt i sin rige blomstring, som giver ophav til en meget rig insektflora, der også tæller flere sjældne arter, herunder blåhatjordbi, blåhathvæpsebi, isblåfugl og violetrandet ildfugl.

BESKYTTELSE

Åsted Ådal består overvejende af §3 beskyttede arealer (overdrev, hede, eng og mose). Hele området er udpeget til Natura-2000, hvor udpegningsgrundlaget bl.a. er artsrige overdrev, elleskove ved vandløb, skovmose, samt kendte bestande af bæklampret og odder.

OMRÅDETS TILSTAND

Umiddelbart er fokusområdet inde i en meget positiv udvikling. På nogle af de mest værdifulde arealer var der for 6 år siden, inden plejegræsordningen, tilgroet med brændenælder og andre højstauder. I dag er området forvandlet til et artsrigt blomsterflor med en HNV på 11-12. Områdets orkidéer, herunder Skovgøgelilje og plettet gøgeurt, har fine og umiddelbart stabile bestande på overdrevene. Gamle træer og er flere steder bibeholdt, hvilket giver en rigtig god landskabsstruktur, der veksler mellem gamle træer, buske og lysåbne arealer med rig urtevegetation. Både Lars og kommunen er dog bekymret for begyndende tilgroning. Fx ses der en spredt opvækst af brombær og gyvel på arealer, som blev ryddet for nåletræer i 2012/2013.

SÆRLIGE FORHOLD

Der er ikke opsat læskur på arealet fordi der findes en rødgran-bevoksning, der giver ly/læ. Arealet er dog endnu ikke blevet godkendt via kontrol, og det skaber usikkerhed.

Der tilskudsfordres lidt efter behov, f.eks. i vinteren 2018, hvor der var seks dage med sne. Dyrene hænger dog alligevel meget omkring foderpladsen om vinteren. Lars mener at problemet ville blive mindre, hvis dyrene fik kraftfoder. Derved ville de skulle bevæge sig ud i terrænet for at finde stråfoder. Kommunen er dog tilbageholdende med at give tilladelse til brug af kraftfoder på arealet, da det vil tilføre uønskede næringsstoffer.

FOKUSPUNKTER

1. SAMMENLÆGNING AF TILSAGN

BESKRIVELSE: Områdets pleje er sammensat af mange små tilsagn, men Lars ønsker gerne ét sammenlagt tilsagn for hele området. Der søges både med og uden grundbetaling (tæt, lavt plantedække), alle med plejegræs. Lars er åben for at frasige sig grundbetaling, og vil gerne have kontrol efter fast, lavt græsningstryk.

HANDLING: Hvis muligt bør GB frasiges. Ved frasigelsen skal der fraskrives 10 % af det samlede areal som en buffer, for at undgå, at der søges tilskud på træbevoksede arealer indenfor markskellene. Der er også arealer uden tilskud, netop ryddet for skov. Disse arealer kan måske føres over i plejegræs-ordning.

INDIKATORER: (i) Fast, lavt græsningstryk i sommermånederne (ii) Ophør af brakpudsning af arealer i september.

2. HELÅRSGRÆSNING UDEN TILSKUDSFODRING SOM MIDDEL TIL AT SIKRE EN HØJ BIODIVERSITET

BESKRIVELSE: Forudsætningen for fokusområdets meget rige plante- og insektliv er en ekstensiv græsning. Det er uhyre vigtigt, at græsningstrykket holdes relativt lavt i sommermånederne, så blomstringen får lov til at udfolde sig maksimalt, til glæde for insekterne. Derimod er det en fordel, at arealet græsses mere i bund i de kolde måneder for at holde græsserne i skak. Den bedste forvaltningsform for arealet er derfor en ekstensiv helårsgræsning, hvor antallet af dyr på arealet er tilpasset til den fødemængde, der er på arealet i vinterperioden. Arealet er lige nu ganske tæt på at være helårsgræsset med et græsningstryk på ca. 0,5 SK/ha, men af praktiske hensyn tages dyrene hjem i en kortere periode (februar-april). Der tilskudsfordres kun meget lidt, men alligevel påvirker det dyrenes adfærd, så de hænger meget omkring foderpladsen. Fodring sker for at sikre dyrenes trivsel, men er samtidig en barriere for at sikre den optimale græsningsadfærd, som skal til for at sikre arealets biodiversitet bedst muligt, fordi dyrene vil være mindre tilbøjelige til at æde op af den grove vegetation, herunder førne og opvækst af træer og buske (se også fokuspunkt 3).

HANDLING: Det vil være en fordel for arealets biodiversitet, hvis et (mindre) antal dyr fik lov til at gå på arealet hele året, så der bliver 'ryddet op' i vegetationen. Hvis det ikke er praktisk at lade køerne gå på arealet hele året kunne det evt overvejes at udsætte et lille antal hårdføre heste på arealet, fx shetlændere eller islændere, som kan blive på arealet hele året rundt. Det ville også være en stor naturmæssig fordel, hvis der kunne eksperimenteres med helt at undgå fodring, da det vil være med til både at sikre en rigere blomstring og hindre tilgroning (se også fokuspunkt 3). Eksperimentering med brug af kraftfoder er ikke umiddelbart en god løsning, da det vil tilføre uønskede næringsstoffer til naturen.

INDIKATORER: (i) græssende dyr på arealet hele året (ii) Rig blomstring om sommeren (iii) stabile eller stigende bestande af dagsommerfugle og andre insektarter

3. FOKUS PÅ RYDNING/TILGRONING

BESKRIVELSE: Der ses en løbende tilgroning med brombær og gyvel, især på arealer som blev ryddet for nåletræer i 2012/2013. Gamle dræn er tilstoppede. Engen bliver derfor vådere og dyrene går ikke derud. Våde områder vil derfor måske gro til i fremtiden.

I naturforvaltningen er der meget fokus på at forhindre tilgroning af lysåbne arealer. Men samtidig er det vigtigt at bevare et forskelligartet landskab, der både rummer lysåbne arealer, træer, krat og buske. På den måde opstår der stor variation med mange forskellige levesteder. Derfor er en konsekvent rydning af alle vedplanter på et naturareal ikke altid lig med en højere biodiversiteten. Samtidig kan den forstyrrelse, som sker ifm maskinel rydning, ofte kun med til at fremme fremspiring af uønskede vedplanter.

Et effektivt virkemiddel til at hindre tilgroning er vintergræsning. Lige nu tages dyrene på arealet hjem i februar og genudsættes i april, hvilket er praktisk ifht management, men dette kan være en medvirkende faktor til, at der ikke græsses på opvækst. I vinterperioden, hvor føden er mere knap, vil dyrene typisk gå mere hårdt til buske og træer, hvilket kan være med til at begrænse tilgroning.

HANDLING: Det forventes at helårsgræsning uden tilskuds fodring vil være det mest effektive virkemiddel til at hindre tilgroning. Hvis det ikke er praktisk at lade køerne gå på arealet hele året kunne det evt overvejes at udsætte et lille antal hårdføre heste på arealet, fx shetlændere eller islændere, som kan blive på arealet hele året rundt. Ifht tilskuds fodring, se fokuspunkt 2.

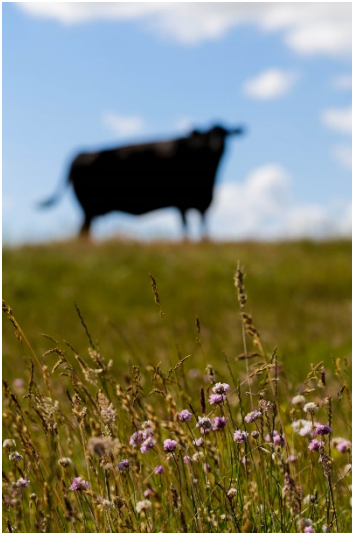
INDIKATORER: (i) manglende nyspiring af problemarter som gyvel (ii) artsrig mosaikstruktur

NATURTILSTANDSINDIKATORER

Som naturforvalter gør du allerede en indsats for at passe på naturen. Men hvordan vurderer man, om naturen er i en god tilstand, og om den forvaltning man udfører, faktisk virker efter hensigten? Her får du en række indikatorer, som du kan gå direkte ud og kigge efter på dine naturarealer, og som kan give dig et fingerpeg om, hvordan naturtilstanden er på dine arealer lige nu. Indikatorerne består af **3 levesteds/procesindikatorer**, som er valgt ud fra, at de skaber gode levesteder for flest mulige arter, samt **3 dyre/planteindikatorer**, som alle er arter, der findes på dine arealer, og som indikerer, at dine arealer har en høj naturværdi.

Det er vigtigt at huske, at én indikator sjældent kan stå alene, når man skal vurdere naturkvaliteten på et areal. Derfor er det altid en god idé at se på flere forskellige indikatorer på samme tid. Jo flere indikatorer der er til stede på samme tid, jo højere er sandsynligheden for, at arealet giver plads til en høj biodiversitet.

LEVESTEDS-/PROCESINDIKATORER

Græssende dyr hele året

Græsning med heste eller kvæg er et vigtigt redskab til at fremme blomsterrigdommen på et areal. Græsningstrykket holdes lavt i sommerperioden, så blomsterne ikke bides ned. En mangel på blomster i landskabet er ofte et tegn på, at græsningstrykket er for højt i sommermånederne. Derimod kan det være en fordel, at arealet græsses mere i bund i de kolde måneder for at holde græsserne i skak.

Gamle træer og dødt ved

Jo ældre træer og buske får lov til at blive, jo bedre levesteder bliver de. Særligt store, gamle træer, som er enkeltstående og står på en solrig placering – de såkaldte veterantræer – kan fungere som et fremragende levested for mange hundrede forskellige arter af svampe, mosser, flagermus, fugle og insekter.

Mange blomster

Blomster er vigtige som pollen- og nektarkilde for tusindvis af forskellige arter af insekter, fx sommerfugle, vilde bier og svirrefluer. Derfor er en stor variation og mængde af vilde planter og blomster en god indikator for høj naturværdi.

DYRE-/PLANTEINDIKATORER

Skov-gøgelilje (NT)

Skov-gøgelilje er en sjælden orkide, som vokser på kalkrig ler- og muldjord, hvor jorden er næringsfattig og lysåben. Arten har derfor gavn af ekstensiv græsning med heste eller kvæg. Man kan oftest se den i blomst fra start juni til slut juli. Arten er fredet ligesom alle andre orkidéer i Danmark.

Blåhathvæpsebi (NT)

En lille bi, der lever som parasit på en anden bi-art, Blåhatjordbi, i hvis rede den lægger sine æg. Blåhathvæpsebien er derfor helt afhængig af lokaliteter, hvor plantearten blåhat – og dermed også blåhatjordbien – er meget talrig. Blåhathvæpsebien er derfor en meget sårbar og sjælden art på landsplan.

Isblåfugl (NT)

Hannen har en isblå overside, mens hunnen er brun med orange pletter. Isblåfugl er knyttet til enge og lysninger, hvor værtsplanten musevikke vokser i stort antal. Arten er gået voldsomt tilbage pga tab af levesteder, men også fordi dens levesteder over- eller undergræsses.

FORVALTNINGSTILTAG

AREAL/DELA-REAL	GRÆSNINGS-TRYK (SK/ha*)	DYRERACE(R)	TILSKUDS-FODRING (JA/NEJ)	ANDRE IND-SATSER (fx afbrænding, rydning, slet, ændring i hydrologi)	TIDSPUNKT FOR INDSATS

* køer og heste over 6 måneder = 1 SK, geder/får = 0,3 SK

LØBENDE NOTER OM AREALER OG DYREHOLD